

การบริหารการเงินของวัดตามหลักธรรมาภิบาล
ศึกษากรณีวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

Financial management of temple under good governance

Case study: temple in Mueang district, Nonthaburi province

พระมหาทวี โภธิเมธี (โพธิ์ตาด)¹

บทคัดย่อ

วัดเป็นองค์กรไม่แสวงหากำไรที่ดำเนินงานโดยไม่หวังผลกำไรมีความผูกพันกับ บุคคล ชุมชน และสังคม การบริหารการเงินของวัดตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากในปัจจุบัน โดยคนส่วนใหญ่ได้บริจาคเป็นเงินให้กับวัดเป็นเพราะมีความสะดวกและนำไปใช้ ในการพัฒนาในรูปแบบด้านต่างๆ ได้ใช้เพื่อทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ในหลายๆ ด้าน การนำเงินที่ได้รับจากการบริจาคนั้น ด้วยความสำคัญทางหลักการเงินของวัดนั้น เป็นสิ่งสำคัญโดยมุ่งเน้น 3 ด้าน ของหลักการเงินของวัด 1) ด้านจัดหารายได้ 2) ด้านการลงทุน 3) ด้านการใช้จ่าย โดยนำหลักธรรมาภิบาล มาใช้ในการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดหลักธรรมาภิบาลเกิดขึ้นโดยเป็นรูปธรรม ผู้บริหารการเงินของวัดนั้นจะให้ความสำคัญอย่างมาก เพื่อให้หลักการเงินของวัดที่ดีสามารถส่งผลกระทบต่อการบริหารการเงินของวัดตามหลักธรรมาภิบาล ผู้บริหารการเงินสามารถพัฒนาหลักการเงินของวัดใน 3 ด้าน ให้มีประสิทธิภาพ การตรวจสอบการเงินของวัดมีความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ การศึกษานี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้ 1) เพื่อทราบการบริหารการเงินของวัดในเขต อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 2) เพื่อทราบปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารการเงินของวัดในเขต อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 3) เพื่อทราบปัญหาและอุปสรรคในการบริหารการเงินของวัดในเขต อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

ผลการศึกษา พบว่า หลักการเงินของวัด ด้านจัดหารายได้ ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย มีรายได้จากกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ด้านการลงทุน ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ส่วนใหญ่นำเงินไปใช้ในการก่อสร้างอาคาร และปฏิสังขรณ์วัดในด้านต่างๆ ด้านใช้จ่ายของวัด ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง วัดส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่าย ค่าสาธารณูปโภค เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ และ ค่าขยะ สะท้อนให้เห็นว่า ด้วยมีหลักการเงินของวัดส่งผลกระทบต่อด้านการบริหารการเงินตามหลักธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการที่ดี อยู่ในระดับมาก โดยมุ่งเน้นในด้านความโปร่งใส หลักการบริหารการเงินของวัดอยู่ในระดับปานกลาง โดยพบว่า วัดที่มีการบันทึกรายรับ – รายจ่าย การเงินของวัด และด้านปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นภายในวัดนั้น ส่วนใหญ่ยัง ขาดความรู้ในการบริหารการเงิน ผู้บริหารการเงินของวัดยัง ขาดผู้เชี่ยวชาญในการบริหารการเงิน วัด ที่มีรายรับ – รายจ่ายของวัด ส่วนใหญ่ของวัด จะมีรูปแบบการดำเนินการที่ชัดเจน

คำสำคัญ: การบริหารการเงิน วัดในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี

¹ นักศึกษา หลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาเอกชนมหาบัณฑิต คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Abstract

Temple is a non-profit organization which engages with people, community and society. The financial management of temple under good governance is very important nowadays. Most people donate money for temple because it is convenient and able to use in various forms to develop and to support the Buddhism. The use of donated money by emphasizing the financial principle is important and focusing on 3 areas of financial principle of temple; 1) the raising of income 2) investment and 3) expense by adopting the good governance principle in management to establish the good governance concretely. The temple financial manager shall emphasize strongly to allow the good financial principle to be applied with on the financial management under good governance principle. The financial manager can develop the temple's finance in such 3 areas to be effective with clear validation of finance and to be audited. The objectives of research are to 1) understand the financial management of temple in Mueang Nonthaburi district, Nonthaburi province 2) examine the factors influencing the financial management of temples in Mueang Nonthaburi district, Nonthaburi province.

The results found that the area of raising income was totally in low level. The income was from the activities on Buddhism days. The area of investment was totally in low level. The most investments involved with construction of building and renovation of temple. The area of expense was totally in intermediate level. The most expenses of temple were water and electricity bills and waste disposal charge. This reflected that the financial principle of temple affects good financial management under good governance in high level by focusing on the transparency. The financial principle of temple was at intermediate level. The results revealed that temples have counting list of money. The problem and obstruction of temple was the lack of knowledge in financial management and financial manager lacked of expert in counting list of money. The most temples had evident pattern.

Keywords: financial management, temples in Mueang Nonthaburi district, Nonthaburi province

ความเป็นมาของปัญหา

ในปัจจุบันสภาพปัญหาการบริหารจัดการเงินของวัดมีปัญหาในรูปแบบการบริหารเงินที่ไม่มีคุณภาพไม่เป็นไปตามกฎหมายที่กำหนดไว้ และมีข่าวสารเกี่ยวกับการจัดเก็บเงินของวัดในแง่ลบมากมาย ผู้ศึกษาได้มุ่งศึกษาการบริหารการเงินของวัดในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี เพื่อทราบถึงการบริหารจัดการ

การเงินตามหลักธรรมาภิบาล ในเขตอำเภอเมืองอยู่ในระดับใดวัดเป็นองค์กรซึ่งที่ไม่แสวงผลกำไรนั้น แต่การบริหารหลักจัดการที่ได้นั้นก็ต้องมีในระบบการจัดการเงินที่เพื่อให้เกิดความสำเร็จของการบริหารเงินตามหลักธรรมาภิบาล วัดนั้นหากขาดระบบการบริหารเงินและระบบตรวจสอบบัญชีที่มีมาตรฐาน ก็จะทำให้การ

จัดการไม่มีประสิทธิภาพ เกิดผลเสียต่อหลักการเงินของวัดได้ นับว่าในปัจจุบันวัดมีระบบบริหารการเงิน ในด้านการจัดการหารายได้ ด้านการลงทุน ด้านการใช้จ่าย เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อวัดในหลักการบริหารการเงินตามหลักธรรมาภิบาล

ความสำคัญของวัด เกิดจากบทบาทของวัดที่มีต่อชุมชน ซึ่งในฤมล วรรัตนเศรษฐี และคณะ (2549) ได้สรุปไว้ว่า บทบาทของวัดประกอบด้วย การเผยแผ่พระพุทธศาสนา บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษา บทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ และบทบาทด้านการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี ในขณะที่บุญศรีพานะจิตต์ และคณะ (2550) ได้กล่าวถึงบทบาทของวัดไว้ว่า วัดเกี่ยวข้องกับบุคคล ชุมชน และสังคมมีความสัมพันธ์กันตั้งแต่ช่วงวัยแรกและช่วงสุดท้ายของชีวิต กิจกรรมภายในวัดมีความหลากหลาย ตั้งแต่เพียงเป็นสถานที่พำนักของพระภิกษุสงฆ์ ให้พุทธศาสนิกชนเข้ามาการทำบุญและประกอบศาสนกิจต่างๆ จนถึงการเป็นแหล่งท่องเที่ยว แหล่งนันทนาการ ศูนย์กลางการเรียนรู้ การพัฒนาการสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ นอกจากนั้น พุทธศาสนิกชนชาวไทยจำนวนมากมีความศรัทธา และ ต้องการร่วมทำนุบำรุง อนุรักษ์ และ บำรุงรักษาวัดในรูปแบบต่างๆ แต่ที่นิยมทำกันอย่างมาก โดยเฉพาะในยุคที่ความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจได้ทำให้วิถีชีวิตของคนมีความเร่งรีบมากขึ้น คือ การบริจาคทาน ซึ่งมักจะเป็นการบริจาคในรูปของเงินเป็นหลัก โดยพุทธศาสนิกชนทั้งหลายถือการบริจาคทรัพย์เป็นการทำบุญและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา (ณดา จันทรธัมม, 2555)

ในการบริหารหลักการเงินของวัดทั้ง 3 ด้าน ด้านการจัดหารายได้ ด้านการลงทุน ด้านการใช้จ่ายของวัดในประเทศยังมีวัดหลายแห่งที่มีความมั่งคั่ง ร่ำรวยและพระสงฆ์หลายรูปที่มีฐานะการเงินเทียบเท่า

มหาเศรษฐี อาจกล่าวได้ว่า หากรวมทรัพย์สินทั้งหมดของวัดและพระสงฆ์ที่วราชาอาณาจักรเข้าด้วยกันแล้ว ฐานะการเงินของสถาบันสงฆ์นับได้ว่า ไม่ด้อยไปกว่าสถาบันการเงินอย่างธนาคารพาณิชย์แต่การบริหารจัดการเงินของวัดเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลนับว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการเงินที่มีมากมายภายในวัดต่างๆ การที่กระแสเงิน จากการบริจาคทรัพย์เพื่อทำบุญของประชาชนได้หลั่งไหลเข้ามาอย่างต่อเนื่องในขณะที่ วัดไม่จำเป็นต้องแสดงรายรับรายจ่ายของต่อสาธารณะ ได้ก่อให้เกิดความคลุมเครือเกี่ยวกับการจัดการกับเงินที่ได้รับบริจาคไปว่าได้นำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของการบริจาคหรือไม่ และได้นำไปใช้อย่างคุ้มค่าหรือไม่ (ปรกรณ์ ต้นสกุล, 2552) เนื่องจากในปัจจุบันวัดจำนวนมากยังไม่มีการทำบัญชีรายรับรายจ่ายอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับที่ ทวีวัฒน์ ภูณชริกวัฒน์ (2552) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารวัดในปัจจุบันยังคงมีปัญหาหลายด้าน เช่น รัฐไม่ใส่ใจตรวจสอบการบริหารงบประมาณที่รัฐจัดสรรให้กับวัด วัดไม่จัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายเงินให้ชัดเจน การใช้ที่ดินของวัดเชิงพาณิชย์มีอาคารบ้านเรือนเกิดขึ้นมากมายทำให้วัดขาดความสวยงาม หรือวัดต่างๆ แข่งกันหารายได้โดยวิธีต่างๆ จนอาจขัดต่อธรรมวินัยเป็นต้น ถึงแม้วัดจะมีสถานะเป็นนิติบุคคล และเป็นองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร ซึ่งเจ้าอาวาสมีสิทธิที่จะบริหารวัดได้อย่างเป็นอิสระภายใต้การกำกับดูแลจากคณะกรรมการมหาเถรสมาคมก็ตาม แต่เพื่อให้เกิดความโปร่งใส และ สร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่วัด ซึ่งเป็นสถาบันทางศาสนาของพุทธศาสนิกชนทุกคนวัดจึงควรนำหลักธรรมาภิบาล (Good governance) อันเป็นหลักการการบริหารองค์กรที่ดีประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส หลักความคุ้มค่า มาใช้ในการบริหารการเงินเพื่อให้เกิดความคุ้มค่า และความโปร่งใส อันจะ

ก่อให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในวัดนั้นยิ่งขึ้นไป (สุพจน์ เจริญขำ, 2554) อย่างไรก็ตามผลการวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง การบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย ได้แสดงให้เห็นว่า วัดส่วนใหญ่ยังคงไม่มีการทำบัญชีรายรับ รายจ่ายอย่างเป็นระบบ และชัดเจน และหน่วยงานที่ทำหน้าที่เก็บรวบรวมข้อมูลทางการเงินของวัด โดยเฉพาะ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติยังไม่สามารถที่จะ ดำเนินการให้วัดนำส่งรายงานการเงินตามมาตรฐาน ทางบัญชีที่กำหนดให้แก่สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัด เพื่อทำการรวบรวมเป็นข้อมูลสำหรับการ รายงานผลในภาพรวมได้เท่าที่ควร (ณดา จันทรสม, 2555) ด้วยความสำคัญ และปัญหาในการบริหาร การเงินของวัด ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ จะทำการศึกษาเรื่อง “การบริหารการเงินของวัดตาม หลักธรรมาภิบาล ศึกษากรณีวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี”

จากสภาพปัญหาในปัจจุบันสถาบันสงฆ์ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและเห็นว่าการที่วัดมีระบบจัด การเงินตามหลักธรรมาภิบาล เป็นแนวทางการขจัด ปัญหาการเงินภายในสถาบันสงฆ์เบาบางหรือหมดสิ้น ไปตลอดจนปรับปรุงระบบการเงินของวัดที่เป็นอยู่ให้มี ความถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น จะทำให้สถาบันสงฆ์ได้นำ เงินไปพัฒนาสังคมในรูปแบบต่างๆ อย่างมีธรรมาภิบาล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารการเงินของวัดในเขต อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารการเงิน ของวัดในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหาร การเงินของวัดในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้ยึดแนวทางการวิจัยเชิง ปริมาณ เป็นแนวทางในการศึกษา โดยมีรายละเอียดวิธี การศึกษาดังต่อไปนี้

กรอบแนวคิดในการศึกษา

ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับหลักการเงิน ของวัด ทั้ง 3 ด้าน 1) ด้านการจัดหารายได้ 2) ด้านการ ลงทุน และ 3) ด้านการใช้จ่าย ส่งผลต่อหลักการบริหาร การเงินของวัด ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี มี หลักการบริหารการเงินตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลัก ธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการที่ดี ด้านหลักการ บริหารเงินของวัด ด้านปัญหาและอุปสรรคของการบริหาร เงินของวัด

ขอบเขตในการศึกษา

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาค้นคว้านี้กำหนดขอบเขตพื้นที่การศึกษา เฉพาะจะลงไปที่อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี เนื่องจาก จังหวัดนนทบุรี เป็นจังหวัดที่เป็นที่ตั้งของวัดหลากหลาย รูปแบบ และมีวัดจำนวนหนึ่งที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดี รวมทั้งสิ้น 51 วัด

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรเป้าหมายของการศึกษาค้นคว้านี้คือกลุ่ม ประชากรเป้าหมายสำหรับกรวิจัยเชิงปริมาณได้แก่ เจ้า อาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ไวยาวัจกร และ พระลูกวัด ของวัดต่างๆ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

3.1 ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย วัดที่ท่านสังกัด ตำแหน่งของท่านระยะเวลาที่ท่านทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับ การบริหารการเงินของวัด ระดับการศึกษา กิจกรรมการบริหาร การเงินของวัดข้อใด อยู่ในความรับผิดชอบของท่าน ประเภทของวัด ขนาดของวัด กิจกรรมที่วัดมุ่งเน้นมากที่สุด การคัดเลือกกรรมการวัดการจัดทำบัญชีการเงินประจำ

การรับ-การจ่ายเงินของวัด การเก็บรักษาเงิน ระยะเวลาที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับบริหารการเงินของวัด การจัดทำบัญชีการเงินเป็นประจำ การเก็บรักษาเงิน ประเภทเงินฝาก การเก็บรักษาสมุดเงินฝาก ด้านการจัดหารายได้ ด้านการลงทุน ด้านการใช้จ่าย

3.2 ตัวแปรตาม คือ หลักการบริหารการเงินตามหลักธรรมาภิบาล หลักธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการที่ดี หลักการบริหารการเงินของวัด ปัญหาและอุปสรรคของการบริหารการเงินของวัด

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ใช้แบบสอบถามความคิดเห็น โดยแนวคำถามที่สะท้อนความคิดเห็นที่มีหลักการบริหารการเงินของวัดตามหลักธรรมาภิบาล มี 3 ด้านหลักการเงินของวัดผู้บริหารการเงินตระหนักถึงความสำคัญ ด้านจัดหารายได้ วัดมีรายได้จากกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา พิธีกรรมและอื่นๆ ด้านการลงทุน วัดนำเงินไปใช้ในการก่อสร้างอาคาร และปฏิสังขรณ์วัดในด้านต่างๆ ด้านใช้จ่ายของวัด วัดมีค่าใช้จ่าย ค่าสาธารณูปโภค เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ และ ค่าขยะ ค่าใช้อื่นๆ

การรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาจากเอกสาร (Documentary study) เป็นการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือ รายงานการวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการเงินของวัดตามหลักธรรมาภิบาล

2. ใช้แบบสอบถามความคิดเห็นในการเก็บรวบรวมข้อมูล ของเจ้าอาวาส ไวยาวัจกร พระลูกวัด ของวัดต่างๆ ในเขต อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการด้วยวิธีการวิเคราะห์ค่าระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้คำนวณด้วยค่าความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ

(Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งนี้ในการวิเคราะห์ถือว่าเป็นค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของผู้ให้ข้อมูลในช่วงใด และอธิบายด้วยสถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปร โดยการทดสอบสมมติฐานใช้ค่าสถิติ t-test, F-test และเพื่อทดสอบสมมติฐานที่ได้กำหนดไว้วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อจะค้นคว้าหาคำตอบถึงปัจจัยที่มีความสำคัญตัวแปรต้นที่ส่งผลต่อหลักการบริหารการเงินของวัด และการใช้เครื่องมือประเมินผลอย่างไรเพื่อจะได้ทราบคำตอบตามสมมติฐาน

ผลการวิจัย

ศึกษาการบริหารการเงินของวัดในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี

ด้านการจัดหารายได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ด้านการจัดหารายได้ เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ รายได้จากการจัดกิจกรรมวันสำคัญ เช่น วันวิสาขบูชา มาฆบูชา อาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา ฯลฯ รองลงมาคือ รายได้จากงานบุญพิเศษ เช่น งานทอดผ้าป่า งานทอดกฐิน งานบวช งานประจำปี งานเปิดทองผักริมิตข และ รายได้จากการมาทำบุญไหว้พระและถวายสังฆทานในโอกาสต่างๆ เช่น ทำบุญวันเกิด ทำบุญสะเดาะเคราะห์ ไถ่ชีวิตโค-กระบือ บริจาคโลงศพ ไหว้เทพเจ้า ฯลฯ รายได้จากการบริจาคเพื่อบูรณะและซ่อมแซมอุโบสถ วิหาร ลาน รายได้อื่นๆ รายได้จากการเช่าวัดอุ้มงคล เช่น พระเครื่อง ตะกรุด เหรียญ ผ้ายันต์ ฯลฯ รายได้จากการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการหรือเอกชน รายได้จากการจอตกรภายในวัด น้อยที่สุดคือ ข้อ รายได้จากตลาดภายในบริเวณวัด ด้านการลงทุน โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ด้านการลงทุน เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ รายได้อื่นๆ รองลงมาคือ วัดมีการ

นำเงินบริจาคไปฝากไว้ในธนาคารเพื่อนำดอกเบี้ยมาใช้
วัดมีการนำเงินบริจาคมาจัดตั้งกองทุนสังคมสงเคราะห์
วัดมีนำเงินบริจาคไปตั้งมูลนิธิเพื่อเพื่อสงฆ์อาพาธเพื่อนำ
ดอกเบี้ยมาใช้ มีการนำเงินมาสร้างวัดถมมงคล เช่นพระ
เครื่อง ตะกวด ผ้ายันต์ เหริยญูบูชา ฯลฯ เพื่อเป็นวัดถ
มมงคลแก่ญาติโยมที่มาทำบุญน้อยที่สุดคือ วัดนำเงินไป
สร้างอาคารห้องพักแก่ชาวบ้านละแวกวัดที่ยากจนโดย
เก็บค่าเช่าในราคาถูก

ด้านการใช้จ่าย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปาน
กลาง ด้านการใช้จ่าย เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มี
ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ วัดมีการจ่ายค่าสาธารณูปโภค เช่น ค่า
น้ำ-ไฟฟ้า,ขยะ ฯลฯ รองลงมาคือ วัดมีการจ่ายค่าอุปกรณ์
ซ่อมแซมอุโบสถ วิหาร ลาน เจดีย์ กุฏิสงฆ์ ฯลฯ วัดมีการ
จ่ายค่าจ้างช่างและคนงานภายในวัดทุกเดือน วัดมีการ
จ่ายค่าปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในวัด ค่าใช้จ่ายอื่นๆ น้อย
ที่สุดคือ วัดมีการจ่ายค่าพาหนะสำหรับดำเนินศาสนกิจ
และส่งพระภิกษุ-สามเณรไปเรียนหนังสือตามสถาบัน
ต่างๆ ในด้านหลักธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการที่ดี
โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านหลักธรรมาภิบาลหรือ
การบริหารจัดการที่ดี เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มี
ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ หลักความโปร่งใส รองลงมาคือ หลัก
ความรับผิดชอบ หลักคุณธรรมและ หลักความเสมอภาค
หลักการมีส่วนร่วม หลักความคุ้มค่า หลักนิติธรรม น้อย
ที่สุดคือ หลักการสนองตอบ

ด้านหลักบริหารการเงินของวัด โดยภาพรวมอยู่
ในระดับปานกลาง ด้านหลักบริหารการเงินของวัด เมื่อ
พิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีการ
บันทึกรายรับ-รายจ่าย รองลงมาคือ มีระบบการเบิก
จ่ายเงินอย่างชัดเจนและโปร่งใส มีการบริหารจัดการทรัพยากร
อย่างมีประสิทธิภาพ มีการทำบัญชีทรัพย์สินอย่างเป็น
ระบบ มีการจัดหารายได้ที่สอดคล้องกับภารกิจมีการ
ตรวจสอบบัญชีที่มีการวิเคราะห์ฐานะทางการเงิน มี

คณะกรรมการที่มีองค์ประกอบจากหลายฝ่ายเป็นผู้
กำหนดแนวทางในการบริหารการเงินของวัด การ
กำหนดการลงทุนในสินทรัพย์อย่างเป็นระบบ น้อยที่สุดคือ
มีการจัดหาแหล่งเงินทุนสำหรับการลงทุน

ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารการเงิน ของวัดในเขต อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี

ปัจจัยที่มีอิทธิพลของตัวแปร หลักการเงินของวัด
ที่ส่งผลต่อ การบริหารการเงินตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า
ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุระหว่างหลักการเงินของวัด
1) ด้านการจัดหารายได้ 2) ด้านการลงทุน และ 3) ด้าน
การใช้จ่าย โดยใช้การคัดเลือกตัวแปรทุกตัวเข้าสมการ
พร้อมกัน พบว่า มีตัวแปรอิสระ 1 ตัว ได้แก่ ด้านการใช้จ่าย
ที่มีความสัมพันธ์กับการบริหารการเงินตามหลักธรรมาภิบาล
ร้อยละ 35.6 และสามารถอธิบาย การบริหารการเงินตาม
หลักธรรมาภิบาล ได้ร้อยละ 12.6 ($R^2 = 0.126$) และจาก
การพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุ (Beta) เพื่อ
พิจารณาจัดลำดับความสำคัญให้แก่ ตัวแปรที่ส่งผลต่อ
การบริหารการเงินตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า ตัวแปรต้น
ที่อธิบายได้ดี ได้แก่ ด้านการใช้จ่าย ซึ่งมีค่า Beta 0.324
โดยมีความสัมพันธ์ต่อการบริหารการเงินตามหลัก
ธรรมาภิบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้
จะเห็นว่า ตัวแปรต้น 1 ด้าน ได้แก่ ด้านการใช้จ่าย มีผล
ทางบวกกับการบริหารการเงินตามหลักธรรมาภิบาล นั้น
หมายความว่า ถ้าผู้บริหารการเงินตามหลักธรรมาภิบาล มี
ความคิดเห็น(รับรู้)ต่อด้านการใช้จ่ายในระดับที่สูง จะทำ
ให้มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการบริหารการเงินตาม
หลักธรรมาภิบาลที่สูงด้วย

ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหาร การเงินของวัดในเขต อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัด นนทบุรี

ด้านปัญหา และอุปสรรค โดยภาพรวมอยู่ใน
ระดับปานกลาง ด้านปัญหา และอุปสรรค เมื่อพิจารณา

รายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ ปัญหาด้านความรู้ในการบริหารการเงิน รองลงมาคือ ข้อปัญหาจำนวนบุคลากรที่จะทำหน้าที่บริหารการเงินปัญหาด้านความรู้ในการจัดทำงบการเงิน ปัญหาการขาดแคลนเครื่องมือและอุปกรณ์น้อยที่สุดคือ ข้อ ปัญหาเกี่ยวกับการเปิดเผยรายได้ และรายจ่ายของวัด

จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อการศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรที่ศึกษาของสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ขนาดของวัดต่างกัน มีหลักการบริหารการเงินของวัด แตกต่างกัน

จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มขนาดของวัด เกี่ยวกับหลักการบริหารการเงินของวัด ผลปรากฏว่า ค่า F ratio เท่ากับ 0.796 F prob. เท่ากับ 0.453 จึงยอมรับ H_0 นั่นคือ อาจสรุปได้ กลุ่มขนาดของวัด ที่แตกต่างกัน ก็จะมีหลักการบริหารการเงินของวัด ไม่แตกต่างกัน ด้วย

สมมติฐานที่ 2 วัดที่มีระดับการศึกษาของผู้บริหารการเงินของวัดต่างกัน มีหลักการบริหารการเงินของวัด แตกต่างกัน จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มระดับการศึกษาของผู้บริหารการเงินเกี่ยวกับหลักการบริหารการเงินของวัด ผลปรากฏว่า ค่า F ratio เท่ากับ 1.967 F prob. เท่ากับ 0.145 จึงยอมรับ H_0 นั่นคือ อาจสรุปได้ กลุ่มระดับการศึกษาของผู้บริหารการเงินที่ แตกต่างกัน ก็จะมีหลักการบริหารการเงินของวัด ไม่แตกต่างกัน ด้วย

สมมติฐานที่ 3 วัดที่มีการบันทึกรายรับ-รายจ่ายของวัดรายวันต่างกัน มีหลักการบริหารการเงินของวัด แตกต่างกัน

จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มวัดที่มีการบันทึกรายรับ-รายจ่ายของวัดรายวัน เกี่ยวกับหลักการบริหารการเงินของวัด ผลปรากฏว่า ค่า F ratio เท่ากับ 6.459 F prob. เท่ากับ

0.002 จึงปฏิเสธ H_0 นั่นคือ อาจสรุปได้ กลุ่มวัดที่มีการบันทึกรายรับ-รายจ่ายของวัดรายวัน ที่แตกต่างกัน ก็จะมีหลักการบริหารการเงินของวัด แตกต่างกัน ด้วย

สมมติฐานที่ 4 วัดที่มีการตรวจสอบบัญชีจากผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ต่างกัน มีหลักการบริหารการเงินของวัด แตกต่างกัน การเปรียบเทียบความแตกต่างวัดที่มีการตรวจสอบบัญชีจากผู้สอบบัญชีรับอนุญาต เกี่ยวกับมีหลักการบริหารการเงินของวัด แตกต่างกัน

พบว่าวัดที่มีการตรวจสอบบัญชีจากผู้สอบบัญชีรับอนุญาตหรือไม่ มีการตรวจสอบ และ ไม่มีการตรวจสอบ มีหลักการบริหารการเงินของวัด ($\bar{x} = 3.53, \bar{x} = 2.90$) เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย การตรวจสอบบัญชีจากผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ด้วยสถิติทดสอบ t-test จำแนกตามการตรวจสอบบัญชี พบว่า แตกต่าง กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ วัดที่มีการตรวจสอบบัญชีจากผู้สอบบัญชีได้รับอนุญาต มีหลักการบริหารการเงินของวัด มากกว่า วัดที่ไม่มีการตรวจสอบบัญชี

สมมติฐานที่ 5 วัดที่มีการรับ-การจ่ายเงินของวัดต่างกัน มีหลักการบริหารการเงินของวัด แตกต่างกัน การเปรียบเทียบความแตกต่างวัดที่มีการรับ-การจ่ายเงินของวัด เกี่ยวกับมีหลักการบริหารการเงินของวัด แตกต่างกัน

พบว่าวัดที่มีการรับ-การจ่ายเงินของวัด กลุ่มไม่มีรูปแบบการดำเนินการที่ชัดเจนและมีระบบการดำเนินการที่ชัดเจน มีหลักการบริหารการเงินของวัด ($\bar{x} = 2.92, \bar{x} = 3.51$) เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย วัดที่มีการรับ-การจ่ายเงินของวัด ด้วยสถิติทดสอบ t-test จำแนกตามวัดที่มีการรับ-การจ่ายเงินของวัด พบว่า แตกต่าง กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ วัดที่มีระบบการดำเนินการที่ชัดเจน มีหลักการบริหารการเงินของวัดมากกว่าวัดที่ไม่มีรูปแบบการดำเนินการที่ชัดเจน

อภิปรายผล

หลักการการเงินของวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ส่วนใหญ่วัดสังกัดมหานิกาย ร้อยละ 94.90 ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนมากจะเป็นรองเจ้าอาวาส ร้อยละ 29.90 พระภิกษุจำพรรษาในวัด ร้อยละ 27.40 และเจ้าอาวาส ร้อยละ 17.90 ระยะเวลาที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการเงินของวัด ส่วนใหญ่ มีระยะเวลาดำรงตำแหน่งต่ำกว่า 5 ปี ร้อยละ 36.80 ไม่เคยบริหารการเงินมาก่อน ร้อยละ 8.50 ระดับการศึกษา ส่วนใหญ่ต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 48.70 ปริญญาตรี ร้อยละ 36.80 ส่วนน้อยเป็นระดับปริญญาโท ร้อยละ 14.50 กิจกรรมการบริหารการเงินของวัดข้อใด ที่อยู่ในความรับผิดชอบของท่าน ส่วนใหญ่ เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดหารายได้เข้าวัด ร้อยละ 49.60 รองลงมาจะเป็น กิจกรรมเกี่ยวกับการลงทุน ร้อยละ 19.70 และวัดที่ กิจกรรมหลักทั้ง 3 ด้าน หาดำเนินการได้เข้าวัด การลงทุน จัดสรรรายได้ ร้อยละ 28.20 วัดในเขตอำเภอเมือง ส่วนใหญ่ ประเภทของวัด เป็นวัดราษฎร์ ร้อยละ 92.30 วัดมีขนาดกลาง ร้อยละ 48.70 กิจกรรมในข้อใดที่วัดมุ่งเน้นมากที่สุด ส่วนใหญ่ จะเป็นการสร้างถาวรวัตถุ การพัฒนาวัด ชุมชน และผู้คนในชุมชน ร้อยละ 55.60 การคัดเลือกกรรมการวัด ส่วนมากเป็น เจ้าอาวาสเป็นผู้คัดเลือก ร้อยละ 60.70 วัดมีการบันทึกรายรับ-รายจ่ายของวัดรายวัน ส่วนใหญ่ดำเนินการทุกวัน ร้อยละ 82.90 วัดมีการรายงานทางการเงินของวัด ทุกปี ร้อยละ 40.20 จะเห็นได้ว่าหลักการบริหารการเงินของวัดตามหลักธรรมาภิบาล หลักด้านการจัดหารายได้ ผลในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 1 รายได้จากการจัดกิจกรรมวันสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องฤทธิ์ ประสันรักษ์ (2539) เรื่อง "รายรับรายจ่ายของวัดไทยในกรุงเทพมหานคร" พบว่า รายได้ของวัดส่วนใหญ่มาจากการบริจาคทำบุญ ก่อสร้างเสนาสนะ และบูรณปฏิสังขรณ์ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มากที่สุด

และน้อยที่สุดคือ ข้อ 2 รายได้จากตลาดภายในบริเวณวัด สอดคล้องกับงานของเรื่องฤทธิ์ ประสันรักษ์ (2539) รายได้จากที่จอดรถและให้เช่าที่ต่ำสุด 10,000 บาท 50,000 บาท และสูงสุด 540,000 บาท และ 1,500,000 บาทต่อปี ด้านการลงทุน โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ด้านการลงทุนเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 3 รายได้อื่นๆ ในการก่อสร้างภายในวัด สอดคล้องกับงานของเรื่องฤทธิ์ ประสันรักษ์ (2539) ส่วนใหญ่ใช้จ่ายไปในงานก่อสร้าง และบูรณปฏิสังขรณ์มากกว่าการศึกษา โดยเฉลี่ยอยู่ในระหว่าง 1,000,000-6,500,000 บาท น้อยที่สุดคือ ข้อ 4 วัตถุประสงค์ไปสร้างอาคาร/ห้องพักแก่ชาวบ้านและแก่วัดที่ยากจนโดยเก็บค่าเช่าในราคาถูก สอดคล้องกับงานของเรื่องฤทธิ์ ประสันรักษ์ (2539) งานด้านการศึกษาพัฒนามนุษย์ กลับมีรายจ่ายเพียงร้อยละ 7.60 เท่านั้น ที่เหลือเป็นค่าใช้จ่ายในแผนแม่ และสาธารณูปการ ซึ่งมีรายจ่ายเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ที่ 6,000 บาท 10,000 บาท สูงสุด 1,000,000 บาท และ 5,000,000 บาทต่อปี แผนแม่และสาธารณูปการ ซึ่งมีรายจ่ายเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ที่ 6,000 บาท 10,000 บาท สูงสุด 1,000,000 บาท และ 5,000,000 บาทต่อปี โดยมีด้านการใช้จ่าย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการใช้จ่าย เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อ 5 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 6 วัดมีการจ่ายค่าสาธารณูปโภค เช่น ค่าน้ำ-ไฟฟ้า, ขยะ น้อยที่สุดคือ ข้อ 7 วัดมีการจ่ายค่าพาหนะสำหรับดำเนินศาสนกิจและส่งพระภิกษุ-สามเณรไปเรียนหนังสือตามสถาบันต่างๆ

ด้านหลักธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการที่ดี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านหลักธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการที่ดี เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 1 หลักความโปร่งใส น้อยที่สุดคือ ข้อ 2 หลักการสนองตอบ ซึ่งสอดคล้องกับงานของธาดา จันทร์สม (2555) ทำการศึกษาเรื่อง "การบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย" การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 4

ประการ คือ 1) ศึกษารูปแบบและวิธีการปัจจุบันของการบริหารการเงินของวัดไทย 2) วิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็ง ปัญหาและอุปสรรคของรูปแบบการบริหารการเงินของวัดไทยที่เป็นอยู่ 3) ศึกษารูปแบบการบริหารการเงินของวัดไทยตามหลักการบริหารการเงินที่พึงปฏิบัติตามหลักสากล และ 4) เสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อการกำกับดูแลการบริหารการเงินของวัด เพื่อความโปร่งใสตรวจสอบได้วัด โดยส่วนมากยังไม่มีความใส่ใจในการบริหารการเงินของวัดไว้อย่างเป็นระบบ การจัดทำรายงานทางการเงินตามมาตรฐานบัญชีของวัดยังไม่มีความชัดเจนว่า วัดมีการดำเนินการได้อย่างถูกต้อง โดยแม้ว่าวัดจะมีการบันทึก รายรับ-รายจ่าย และจัดทำบัญชีเป็นประจำ แต่อาจเป็นบัญชีที่จัดทำขึ้นอย่างง่ายหรือตามความเข้าใจของผู้จัดทำเท่านั้น ยังไม่สอดคล้องกับหลักมาตรฐานบัญชีที่รับรองกันโดยทั่วไป

ด้านหลักบริหารการเงินของวัด โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านหลักบริหารการเงินของวัด เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ มีการบันทึกรายรับ-รายจ่าย น้อยที่สุดคือ ข้อ มีการจัดหาแหล่งเงินทุนสำหรับการลงทุน ซึ่งสอดคล้องกับงาน ศิวพร เตชะอุดมเดช (2546) งานศึกษาในเรื่อง “การบริหารจัดการที่ศาสนสมบัติตามกฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์” สอดคล้องกับงานของกนก แสนประเสริฐ และคณะ พบว่า กฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์ แม้ว่าจะมีบทบัญญัติกำหนดเกี่ยวกับ หลักเกณฑ์ วิธีการในการบริหารจัดการที่ศาสนสมบัติไว้ก็ตามแต่ก็ไม่เป็นการครอบคลุมถึงศาสนสมบัติกลาง และศาสนสมบัติของวัดและไม่ครอบคลุมถึงประเภทนิติกรรมที่สามารถดำเนินการได้ อีกทั้งไม่มีบทบัญญัติในการตรวจสอบ กำกับดูแล และประเมินผลงานการบริหารจัดการศาสนสมบัติ ส่วนองค์กรและรูปแบบในการบริหารจัดการนั้น อาจกระทำโดยบุคคลที่ไม่มีความรู้เชี่ยวชาญใน

การบริหารจัดการทางธุรกิจที่เพียงพอ และแม้ว่าผู้เชี่ยวชาญในการบริหารจัดการที่เพียงพอ

ด้านปัญหา และอุปสรรค โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านปัญหา และอุปสรรค เมื่อพิจารณา รายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ ปัญหาด้านความรู้ในการบริหารการเงินน้อยที่สุดคือ ข้อ ปัญหาเกี่ยวกับการเปิดเผยรายได้ และรายจ่ายของวัด ซึ่งสอดคล้องกับงานธาดา จันทร์สม (2555) การศึกษาความสอดคล้องของกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับที่มีอยู่พบว่า ยังมีกรอบในการกำกับดูแลที่ขาดแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้ผู้บริหารวัดสามารถที่จะดำเนินการได้ สอดคล้องตามหลักธรรมาภิบาล รวมถึงปัญหาอุปสรรคสำคัญของการบริหารจัดการทางการเงินให้สอดคล้องตามหลักธรรมาภิบาล คือ การขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ดี และหลักการบริหารการเงินของผู้มีอำนาจหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการภายในวัด

วัดที่มีการบันทึกรายรับ-รายจ่ายของวัดรายวันต่างกัน มีหลักการบริหารการเงินของวัด แตกต่างกัน การเปรียบเทียบความแตกต่างวัดที่มีการบันทึกรายรับ-รายจ่ายของวัดรายวัน เกี่ยวกับหลักการบริหารการเงินของวัด จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มวัดที่มีการบันทึกรายรับ-รายจ่ายของวัดรายวัน เกี่ยวกับหลักการบริหารการเงินของวัด อาจสรุปได้ กลุ่ม วัดที่มีการบันทึกรายรับ-รายจ่ายของวัดรายวัน ที่แตกต่างกัน ก็จะมีหลักการบริหารการเงินของวัด แตกต่างกัน ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานของ กนก แสนประเสริฐ และคณะ (2545) พบว่า วัดส่วนใหญ่ไม่ได้จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย รวมทั้งจัดทำทะเบียนคลังพัสดุ การตรวจสอบ รายงานผลต่อเจ้าคณะปกครองฝ่ายสงฆ์ จะมีการทำเด่นชัดเฉพาะวัดใหญ่ๆ หรือการบริหารจัดการทางด้านการเงินของวัดควรยึดหลักธรรมาภิบาล

หรือการบริหารกิจการที่ดี ในการบริหารจัดการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ยังขาดบทบาทในการกำหนดกรอบในการกำกับดูแลให้การบริหารจัดการทางการเงินของวัดสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล

วัดที่มีการรับ-การจ่ายเงินของวัดต่างกัน มีหลักการบริหารการเงินของวัด แตกต่างกัน การเปรียบเทียบความแตกต่างวัดที่มีการรับ-การจ่ายเงินของวัด เกี่ยวกับมีหลักการบริหารการเงินของวัด แตกต่างกัน พบว่าวัดที่มีการรับ-การจ่ายเงินของวัด กลุ่ม ไม่มีรูปแบบการดำเนินการที่ชัดเจนและมีระบบการดำเนินการที่ชัดเจน มีหลักการบริหารการเงินของวัด เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย วัดที่มีการรับ-การจ่ายเงินของวัด วัดที่มีการรับ-การจ่ายเงินของวัด พบว่า แตกต่าง กัน กล่าวคือ วัดที่มีระบบการดำเนินการที่ชัดเจน มีหลักการบริหารการเงินของวัด มากกว่า วัดที่ไม่มีรูปแบบการดำเนินการที่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับ การบริหารจัดการทางการเงินของวัดควรยึดหลักธรรมาภิบาลหรือการบริหารกิจการที่ดี ในการบริหารจัดการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติยังขาดบทบาทในการกำหนดกรอบในการกำกับดูแลให้การบริหารจัดการทางการเงินของวัดสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล ซึ่งสอดคล้องงานของพระอธิการผจญ อาจาโร (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการบริหารวัดโดยใช้หลักธรรมาภิบาล : ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และบทบาทพระสงฆ์ในการบริหารวัด โดยใช้หลักธรรมาภิบาล ในเขตอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน โดยทำการศึกษาเจ้าคณะอำเภอรองเจ้าคณะอำเภอรอง เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และพระลูกวัด ในเขตอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน จำนวน 6 ตำบล 51 วัด เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์

ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า เจ้าคณะอำเภอรอง เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และพระลูกวัด มีสภาพปัญหาในการบริหารจัดการวัด โดยใช้หลักธรรมาภิบาล ในระดับน้อยถึงปานกลาง เป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจุบันแนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาลได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง ทั้งองค์การภาครัฐและภาคเอกชนได้ให้ความสำคัญ และนำแนวคิดนี้ไปประยุกต์ใช้กับการบริหารองค์การ ธรรมาภิบาล เกี่ยวข้องกับการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสู่ประชาชน

สรุปผลการวิจัย

การบริหารการเงินของวัดตามหลักธรรมาภิบาล ในเขตอำเภอบ้านโฮ่งจังหวัดลำพูน ยังพบปัญหาและข้อปรับปรุง โดยด้านปัญหา และอุปสรรคนั้น เมื่อพิจารณารายชื่อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ ปัญหาด้านความรู้ในการบริหารการเงิน

ด้านความรู้ นั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากที่สุด ต้องใช้ผู้บริหารมีความรู้ทางด้านระบบการจัดการทางด้านบัญชีที่วัดทำขึ้นอย่างเป็นระบบ รวมถึงการบริหารทรัพย์สินและครุภัณฑ์ของวัด โดยอาศัยตามมาตรฐานบัญชีที่รับรองกันโดยทั่วไป หรืออาศัยจัดรูปแบบการบริหารแบบระบบราชการและมีการจัดทำ ทะเบียนครุภัณฑ์อย่างเป็นระบบ มีคณะกรรมการวัดที่มีองค์ประกอบของมาตรฐานให้ความรู้ เกิดความชำนาญ ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านต่างๆ มาช่วยวางระบบบัญชีและการบริหารจัดการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านการบริหารการเงินของวัด หลักการเงินของวัด ด้านจัดหารายได้ ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย มีรายได้จากกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ด้านการ

ลงทุน ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ส่วนใหญ่นำเงินไปใช้ในการก่อสร้างอาคาร และปฏิสังขรณ์วัดในด้านต่างๆ ด้านใช้จ่ายของวัด ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง วัดส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่าย ค่าสาธารณูปโภค เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ และ ค่าขยะ สะท้อนให้เห็นว่า ด้วยมีหลักการเงินของวัดส่งผลต่อการบริหารการเงินตามหลักธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการที่ดี อยู่ในระดับมาก โดยมุ่งเน้นในด้านความโปร่งใส หลักการบริหารการเงินของวัด อยู่ในระดับปานกลาง โดยพบว่า วัดที่มีการบันทึกรายรับ-รายจ่าย การเงินของวัด และด้านปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นภายในวัดนั้น ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในการบริหารการเงิน ผู้บริหารการเงินของวัดยัง ขาดผู้เชี่ยวชาญในการบริหารการเงินวัด วัดที่มีรายรับ-รายจ่ายของวัด ส่วนใหญ่ของวัด จะมีรูปแบบการดำเนินการที่ชัดเจนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านหลักบริหารการเงินของวัด เมื่อพิจารณา รายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีการบันทึกรายรับ-รายจ่าย

2. วัดในเขตอำเภอเมือง ในจังหวัดนนทบุรี ต้องให้ความสำคัญจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับผู้บริหารการเงินของวัดให้มีความรู้เรื่องหลักธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการที่ดีให้วัด และควรมีกฎหมายที่ชัดเจน อีกทั้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต้องมีความรู้และความเข้าใจในการจัดทำบัญชี ในรายรับ-รายจ่าย ที่เป็นอย่างระบบ และผู้บริหารการเงินของวัดจะต้องมีคุณธรรม สามารถถ่ายทอด ความรู้ และแจ้งข้อมูลให้ถูกต้องต่อสาธารณชน เมื่อมีผู้สงสัยสามารถทักท้วงในข้อมูลด้านการเงินต่างๆ โดยจัดทำบัญชีและตารางสอบบัญชี ควรให้จัดทำบัญชีอย่างสม่ำเสมอโดยมีผู้รับผิดชอบที่มีความรู้ความสามารถ ในการจัดทำบัญชี แต่เนื่องจากวัดไม่ต้องรายงานข้อมูลทางบัญชีให้แก่หน่วยงานใด วัดจึงจัดเก็บไว้ที่วัดโดยจะมีคณะกรรมการวัดหรือผู้ที่มีความรู้ในคณะกรรมการวัดช่วยในการตรวจสอบบัญชีที่จัดทำขึ้นนั้น

3. บทบาทของพระสงฆ์ในการการบริหารจัดการ ด้านบริหารการเงินของวัดในเขตอำเภอเมือง จันทบุรี ควรให้พระสงฆ์ต้องยึดหลักธรรมวินัยในการปฏิบัติงาน และต้องให้มีการบริหารในลักษณะที่ให้มีคณะกรรมการที่มีฆราวาสที่มีความรู้ความสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารมากขึ้น เนื่องจากพระสงฆ์ มีพระธรรมวินัยกำหนด บทบาทจึงทำให้มีข้อจำกัดในการบริหารจัดการวัด ซึ่งทำให้เกิดความล่าช้าในการที่จะประพฤติผิดพระวินัยได้ ทางวัดตั้งคณะกรรมการวัด ประสานความร่วมมือทุกกลุ่ม ช่วยสอดส่องดูแลความถูกต้องของการบริหารจัดการการเงินของวัด

4. ผู้บริหารการเงินของวัดควรให้ความสำคัญใน หลักการบริหารการเงินให้สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล สามารถตรวจสอบได้ของผู้ที่เกี่ยวข้อง

5. การบริหารวัดตามหลักธรรมาภิบาล วัดในเขตอำเภอเมืองในจังหวัดนนทบุรี ให้จัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับผู้บริหารการเงินของวัดให้มีความรู้เรื่องหลักธรรมาภิบาล ในการจัดทำบัญชี ในรายการรายรับ-รายจ่าย อย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาคั้งนี้ การเก็บข้อมูลจากคณะกรรมการบริหารการเงินของวัดในเขตอำเภอเมือง จันทบุรี การเก็บข้อมูลได้ยากมากเนื่องจากวัดหลายแห่ง ไม่ประสงค์จะให้ข้อมูล ภายในวัดที่มีปัญหามายาวนาน พระผู้ใหญ่ในวัดนั้นมีข้อจำกัด ในด้านความรู้ความเข้าใจของเจ้าอาวาสเกี่ยวกับประเด็นทางการจัดการการเงิน ผู้เก็บข้อมูลนั้นสอบถาม ผู้ที่ให้ข้อมูลอาจไม่เข้าใจถึงการตรวจสอบบัญชีจากผู้สอบบัญชีไม่ใช่ตรวจสอบผู้มีอำนาจภายในวัด จึงอาจเป็นการให้ข้อมูลผิดพลาดว่ามีการตรวจสอบได้ อาจมีความเข้าใจไม่ตรงกันว่า หมายถึง การจัดทำบัญชีทางการเงินที่มีมาตรฐานตามหลักบัญชีรับรองทั่วไป

ในการศึกษาครั้งต่อไป ผู้วิจัยศึกษาถึงการจัดการการเงินของวัดใน จังหวัดนนทบุรี ในเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องการเงินของวัด เพื่อจะเจาะลึกในแต่ละวัดในจังหวัดนนทบุรี ว่ามีการขาดการจัดการการเงินที่ดีหรือไม่ เพื่อให้พบปัญหาของการจัดการการเงินของวัดอย่างไร โดยการศึกษานี้มุ่งเน้นการพัฒนา ระบบการจัดการการเงินของวัดตามหลักธรรมาภิบาล มีวิธีการอย่างไรบ้างที่จะนำข้อมูลเหล่านี้ ไปใช้ให้เกิด ประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กนก แสนประเสริฐ และคณะ. (2545). **การจัดการดูแล ทรัพย์สิน และศาสนสมบัติของวัด**. กรุงเทพฯ : สัมมนาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการ จัดการสำหรับนักบริหารหลักสูตรรัฐ ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ภาคพิเศษ กรุงเทพฯ รุ่นที่ 1 สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร ศาสตร์.
- ณดา จันทร์สม. (2555). **รายงานการวิจัยเรื่อง การ บริหารการเงินของวัดในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบัน บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ทวีวัฒน์ ปุณฺทริกวัดมน. (2552). <<http://www.buddhadasa.org/%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%/html.>> (20 ตุลาคม).
- นฤมล วรรณเศรษฐี จำเริญ แสงดวงแข และสมใจ ศรีนวล. (2549, ตุลาคม 2548-มีนาคม 2549). ศึกษา บทบาทและผลกระทบจากบทบาทของวัดชัย มงคล อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา. **วารสารปาริชาติ (ฉบับบัณฑิตศึกษา)**, ปีที่ 18 (ฉบับที่ 3), 68-71.

- บุญศรี พานะจิตต์ และคณะ. (2550). **ความสำเร็จในการ ปฏิบัติภารกิจของวัด : ศึกษาเฉพาะกรณี วัดสวนแก้ว อำเภอบางใหญ่ จังหวัด นนทบุรี**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ปกรณ ดันสกุล. (2552). **การศึกษาสภาพและปัญหา การบริหารงานของพระสังฆาธิการในวัด พัฒนาตัวอย่าง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร มหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย ราชภัฏบ้านสมเด็จ.
- พระอธิการผจญ อาจาโร. (2553). **ศึกษาบทบาทของ พระสงฆ์ในการบริหารวัดโดยใช้หลัก ธรรมาภิบาล: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอ บ้านไธสง จังหวัดลำพูน**. วิทยานิพนธ์ปริญญา พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา) มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- เรื่องฤทธิ์ ประสันรักษ์. (2539, พฤษภาคม-สิงหาคม). **รายรับรายจ่ายของวัดไทยในกรุงเทพมหานคร. วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, ปีที่ 4 (ฉบับที่ 2), 4-46.**
- ศิวพร เตชะอุดมเดช. (2546). **การบริหารจัดการที่ศาสน สมบัติตามกฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์**. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุพจน์ เจริญขำ. (2554). **การบริหารงานตามหลัก ธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล ปางมะค่า อำเภอขามเฒ่าบุรีรัมย์ จังหวัด กำแพงเพชร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตร มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.